

„ПЕДАГОГИ-НОВАТОРИ В УКРАЇНІ”: ДИНАМІКА РОБОТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПРОЕКТУ

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Мета цієї статті – нагадати нашому читачеві про проект „Педагоги-новатори в Україні”, який в освітянському просторі існує на громадських засадах вже 7 років. Продемонструвати читачеві, що Проект не стоїть на місці: він розвивається, перебуває у постійному пошуку нових авторів-героїв проекту, форм його роботи, у полі його зору як проблема поширення досвіду новаторів, так і проблема його впровадження. Ознайомити з процедурою відбору претендентів, громадською експертизою їхнього доробку та визнання (чи не визнання) їх самих як авторів-героїв проекту „Педагоги-новатори в Україні”.

Аналітичний огляд презентує інноваційний досвід директорів гімназій та ліцею, які цьогоріч стали претендентами 9-ї сторінки Всеукраїнського проекту НАПН і журналу „Педагоги-новатори в Україні”. Нову сторінку Проекту відкрито 25 лютого 2013 року під час роботи XVI Міжнародної виставки „Сучасна освіта – 2013” за участю вчених НАПН, педагогів, керівників МОНУ й закладів освіти, авторів-героїв попередніх сторінок Проекту. Тож знайомтеся з претендентами нової 9-ї сторінки Проекту!

Ключові слова: новатори, проект, процедура відбору претендентів, громадська експертиза, інноваційний досвід.

Ольга ВИГОВСЬКА
Ми відкриваємо сьогодні 9-у сторінку Всеукраїнського проекту НАПН і нашого журналу „Педагоги-новатори в Україні”. На цьому заході з нами учасники Всеукраїнського конкурсу для наставників обдарованої молоді „Первоцвіт”, автори-герої попередніх сторінок проекту „Педагоги-новатори в Україні”, голова Ради проекту, відповідальні працівники МОНУ, вчені й співробітники НАПН України, вчителі й керівники шкіл, представники ЗМІ, гості Міжнародної ви-

ставки „Сучасна освіта – 2013”.

Дорогі Колеги! Довгоочікувана подія має статися сьогодні: ми вперше разом з вами побачимо двох претенденток на звання автора-героя 9-ї сторінки Проекту, яких ми обрали поза очі виключно за результатами конкурсних робіт „Первоцвіту”. Як воно буде – побачимо!

А зараз, за традицією, відкрити Проект ми запрошуємо голову його Ради, президента НАПН, академіка Василя Григоровича Кременя. Василю Григоровичу, будь ласка!

УДК 37.011.3-051.001.76

Автори-укладачі:

Ольга ВИГОВСЬКА, провідний науковий співробітник відділу науково-аналітичної обробки і поширення інформації в сфері освіти ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського НАПН України, ініціатор і керівник Всеукраїнського проекту „Педагоги-новатори в Україні”

Олексій ВИГОВСЬКИЙ, науковий співробітник відділу науково-аналітичної обробки і поширення інформації в сфері освіти ДНПБ, член Ради Проекту

Тетяна ГОДЕЦЬКА, вчений секретар ДНПБ, відповідальна за сторінку „Педагоги-новатори в Україні” веб-порталу ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського

Директор школи, ліцею, гімназії № 2 2013

ХРОНІКА ПРОЕКТУ

Всеукраїнський щорічний проект „Педагоги-новатори в Україні” започатковано за ініціативи головного редактора журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” **Ольги Виговської** та за підтримки НАПН України й членів редакційної Ради журналу в жовтні 2006 року.

Відтоді щорічно під час чергової міжнародної виставки МОН, НАПН і „Карше” презентується його нова сторінка. **У 2013 році Проекту „Педагоги-новатори в Україні” – 7 років!**

Перша сторінка Проекту – В.Ф. Шаталов: його ідеї працюють і сьогодні” відкрито у жовтні 2006 року. – Дивись наш журнал: 2006. – №6. – С. 32 – 48.

„М.М. Палтишев: опонент чи соратник сучасної педагогіки” – **друга сторінка проекту** „Педагоги-новатори в Україні”. – Дивись наш журнал: 2007. – №6. – С. 50 – 63.

„Чоловіча посада шкільного керівника з жіночим обличчям” – **третя сторінка проекту** „Педагоги-новатори в Україні”. Її автори: С.В. Белуха, С.А. Гавриш. – Дивись наш журнал: 2009. – № 2. – С. 4 – 24.

„Авторська приватна школа в українському суспільстві” – **четверта сторінка проекту** „Педагоги-новатори в Україні”. Її автори: М.П. Гузик, І.В. Барматов, О.І. Чинок. – Дивись наш журнал: 2009. – № 2. – С. 25 – 82.

„Освітні технології для сучасної сільської школи” – **п'ята сторінка проекту** „Педагоги-новатори в Україні”. Її автор: І.Г. Осадчий. – Дивись наш журнал: 2010. – № 2. – С. 22 – 42.

„Поліфункціональна діяльність директора сучасного навчального закладу в умовах інноваційних перетворень” – **шоста сторінка проекту** „Педагоги-новатори в Україні”. Її автор: І.Д. Гончаренко. – Дивись наш журнал: 2010. – № 2. – С. 43 – 55.

„Директор успішної школи: поміркований консерватор чи раціональний інноватор” – **сьома сторінка проекту** „Педагоги-новатори в Україні”. Її автор: Л.Б. Донська. – Дивись наш журнал: 2011. – № 2. – С. 64 – 100.

„Будівничі нової української школи” – восьма сторінка проекту „Педагоги-новатори в Україні”. Її автори: М.І. Босенко, О.М. Остапчук, Г.С. Сазоненко. – Дивись наш журнал: 2012. – № 6. – С. 17 – 47.

Майже за 7 років існування Проекту ми охопили керівників всіх без винятку типів шкіл: державні й приватні, міські й сільські, гімназії, ліцеї, загальноосвітні та навчально-виховні комплекси: на сьогодні відкрито 8 сторінок, презентовано досвід **13 авторів-героїв** на шпальтах науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

Учителі та керівники шкіл, автори-герої сторінок Проекту, як і заклади, якими вони керують, варті того, щоб Ви про них дізналися глибше та детальніше. Віднині проект має й віртуальне життя. Тож з матеріалами про авторів-героїв сторінок Всеукраїнського проекту „Педагоги-новатори в Україні” та їх діяльністю знайомтеся на сторінках нашого часопису, а також на сайтах журналу, Національної бібліотеки імені В. Вернадського та порталу ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського (розділ „Педагоги-новатори”: http://www.dnpb.gov.ua/scientific_information_work/teachers_innov/).

Василь КРЕМЕНЬ

Президент НАПН України, академік НАН і НАПН України, голова Ради проекту „Педагоги-новатори в Україні”

ЗМІНИ, ЯКИХ ПОТРЕБУЄ ОСВІТА ТА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ:

з чого почати

За великим рахунком, те, що ми повинні за ці два роки зробити стосовно дітей нашої країни, ми з вами, освітяни, батьки, – це допомогти дитині пізнати себе, тобто пізнати свої таланти, свої здібності, допомогти розвинути їх. І тоді ця дитина, ставши дорослою людиною, максимально мірою себе реалізує, бо вона буде займатися улюбленою справою, де вона буде найталановитіша, і тоді країна буде успішно розвиватися, бо мільйони людей будуть займатися своєю улюбленою справою, займатися фахово. Така країна буде розвиватися несуперечливо, бо буде панувати задоволення від роботи в більшості громадян, будуть інші позитивні емоції в кожній людині зокрема. Тому максимальне набирання освіти, навчання, виховання кожної дитини до конкретних здібностей, особливостей, природи цієї

дитини — лейтмотив усіх змін, які ми повинні проводити в нашій освіті. Я це називаю дитиноцентризмом. Не всупереч тому, що хтось головний у навчальному процесі — дитина чи вчитель — зрозуміло, що в одному аспекті це вчитель, а в іншому — дитина. Але, мабуть-таки, дитина — це та особистість, заради якої створена школа, освіта і заради якої вчитель прийшов працювати до цієї школи. Тому розпізнання сутності кожної особистості, кожної дитини, сприяння формуванню дорослої людини на основі її конкретних здібностей — це наше завдання в освітній діяльності. Для цього треба провести відповідні зміни в освіті. Я переконаний, що старша школа має бути профільною. До старшої школи дитина разом із батьками і вчителями вже може визначитися, що вона гуманітарій чи природничник. Вона ще не обирає професію, але вона обирає той напрям максимального розвитку, який притаманний тільки їй. І профільна школа дозволяє це робити. Непрофільна школа теж може бути й існує зараз, але, скажімо, намагання, щоб дитина знала всі предмети на „відмінно” призводить до того, що дитина своєму улюбленому предмету майже не приділяє уваги, бо він і так їй добре дається, а на неулюблені предмети змушена витратити левову частину часу. Ось чому я критикував золоті медалі як такі, бо вони вимагають від дитини зосередитися на тих сферах, які для неї не є властивими, в яких вона не-

талановита. Я розумію, що це дискусійне питання, але глибоко в цьому переконаний: гармонійний розвиток людини не означає, що вона в кожному напрямі повинна бути абсолютно досконалою. Особистість слід розвивати на основі таланту, на основі тих сфер, які для неї притаманні. Із цією метою треба, безумовно, провести ці зміни, але провести зміни

ОРГАНІЗАТОРИ ПРОЕКТУ:

- Редакційна Рада Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”;
- Рада Всеукраїнського Проекту НАПН України та журналу „Педагогічно-новатори в Україні”.

Голова Ради Проекту:

Василь Кремень, президент НАПН України.

Співголови Ради проекту — академіки:

Олександр Ляшенко, Неллі Ничкало, Олександра Савченко.

Василь Кремень: „Я глибоко переконаний, що роль директора школи надзвичайно велика. Ще раз переконався, що якщо сучасний керівник — то і сучасний заклад. Ми почули про ті ідеї, які відтепер будуть впроваджені в закладах інших областей”.

Ольга Виговська: „Від цього Проекту, від тих людей, яких ми підіймаємо, від кожного з нас залежить дуже багато в нашій державі. Ми хочемо жити в шанованій державі, правовій країні, конкурентноспроможній. А хто це може зробити, як не ми і наші учні?!”

Хотіли б звернути вашу увагу на те, що сьогодні ми звикли говорити, що творчих дітей, на яких ми сподіваємося, нам дають виключно гімназії, ліцеї.

А тут, у Проекті, ми бачимо, що і в звичайних школах можна так само добре працювати. Дай нам, Боже, щоб кожна школа України мала таких керівників і вчителів, як автори-герої нашого Проекту”.

Запрошуємо Вас, шановний читачу, до участі в наших наступних сторінках Проекту!

не на порожньому місці, а використовуючи досвід наших кращих учителів, кращих шкіл, які є сьогодні та які, зокрема, представлені на цьому Проекті та конкурсі „Первоцвіт”.

Не потрібно забувати того, що було гарне. Пам'ятаю свою сільську школу — восьмирічну, а потім — середню. Тоді слів таких, можливо, не було, як обдарованість, розвиток обдарованості, але робота проводилася. Скажімо, ще в початкових класах у нас вишивали, причому не тільки дівчата, а й хлопці. Старша на рік від мене дівчинка плела мереживо, а я вишивав гладдю рушничок. І цей рушничок був на виставці у восьмирічній школі. Правда, були різні курйози у зв'язку з намаганням реалізувати якісь бажання. Один із них у мене був такий: я пам'ятаю, я був командиром шкільної бригади десь у класі шостому, сьомому восьмирічної школи і мені на районному зльоті бригадирів шкільної бригади вручили фотоапарат „Любитель”. А що з ним робити, я не знав, електроенергії в селі тоді ще не було, жодної людини, яка б фотографувала, теж не було. Я почав читати журнал, між іншим, дитячий, де можна було б ці знання почерпнути (ред.: „Юний технік”). І дійсно зробив фотографії. Усе дуже просто: завішав ковдрами в кімнаті всі вікна, залишив невелику квартиру, а там, де промінь падає, поклав фотопапір і зверху фотоплівку, прикрив це склом. На якусь мить відчинив, потім поклав фотопапір у закріпник і фотографії готові. Але прогрес є прогрес. Провели нарешті в нас електросвітло. Лампочка і важіль, ніяких не було абажурів на лампочках, і я прочитав у цьому журналі („Юний технік”, мабуть), що можна робити фотографії інакше. Коротше кажучи, роблю штатив дерев'яний на чотирьох вертикальних паличках, кладу фотоапарат „Любитель”, перевертаю його об'єктивом униз, направляю плівку, налаштовую там електролампочку і внизу з'являється зображення. Унизу кладу фотопапір,

і щось виходить. Але проблема виникла: а де ж червоне світло в кімнаті? Я попросив у матері червону спідницю й обмотав цю лампочку червоною спідницею та почав щось там робити. Ну, слава Богу, що був батько вдома, бо коли загорілася спідниця, то вдалося пожежу зупинити на етапі „спідниця”, а не на етапі „хата”. Але я до чого? Мабуть, у кожної дитини є такі намагання десь себе проявити, десь себе утвердити й тут головне створити умови. Умови і вдома, і в суспільстві, що найважливіше — так це умови в школі, щоб дитина хотіла себе проявити, хотіла себе утвердити через той чи інший вид діяльності. У нас тут багато є проблем.

Сьогодні перед нинішнім поколінням учителів і педагогів стоїть надзвичайно складне завдання: зробити таким чином, щоб усе-таки перебудувати освіту на дитиноцентристських засадах, і ви якраз, шановні колеги, хто в сільській місцевості, хто в міській, намагаєтеся робити й робите це найбільш успішно в нашій державі.

Тому, Ольго Іванівно, я думаю, цей досвід, який розглядається й на цьому семінарі, треба максимально буде висвітлити й у вашому журналі. А потім у нас є ще „Педагогічна газета”, „Освіта України”, Міністерство опікується цими виданнями, тож публікувати наші напрацювання треба і там.

Сьогодні, між іншим, засідання секції Конституційної Асамблеї, яка займається проблемами прав людини, а я там відповідаю за освіту. Я от хочу з вами порадитися.

Я думаю над тим, які зміни внести в Конституцію про освіту. Я вважаю, що серед іншого потрібно було б, окрім закріпленого конституційно права й обов'язку громадянина України отримати середню освіту, мабуть, ще й записати як зобов'язання держави надати дитині першу професію безкоштовно. Це не обов'язково університет. Це може бути ПТУ, технікум, коледж чи якісь курси, щоб дитина могла отримати професію, тому що ми готуємо людину до

життя, але ж вона не тільки людина, вона працівник. І ми повинні готувати її до того, щоб вона могла хоча б на елементарному рівні працювати й заробляти кошти. Я думаю, що це потрібно зробити. *Це по-перше.*

По-друге, думаю, що треба замінити термін професійно-технічна освіта на термін, який існує в Європі – професійна освіта, створивши підсистему професійної освіти на основі нижчої – профтехосвіти, технікумів, коледжів. І це була б єдина підсфера освіти – професійна освіта.

Я вивчав конституції різних країн, як прописана ось ця освітянська сфера в них і зобов'язання держави. В одних написано приблизно як у нас, скажімо там, обов'язкова базова освіта чи старша, повна середня, а в інших інакше – обов'язкова освіта, скажімо, до шістнадцяти років. Тобто дитина вчиться до шістнадцяти чи там до сімнадцяти років. Ви знаєте, тут теж треба подумати, але я розумію, тут можуть бути заперечення. Коли ми пишемо „обов'язкова середня освіта” і спонукаємо дитину до навчання, вона, можливо, не хоче, але знає, що ми її не проженемо зі

школи, у неї немає зацікавленості в навчанні, але її незацікавленість негативно впливає на інших дітей, які в принципі зацікавлені в навчанні. Може, краще написати, що обов'язковою в Україні є освіта умовно до сімнадцяти чи вісімнадцяти років. А це не обов'язково отримати середню освіту. Можна після базової освіти піти в ПТУ без надання середньої освіти. Із цієї людини, скажімо, буде гарний робітник. І не мучить його цими загальноосвітніми предметами, а надати додатковий час, щоб він професією краще оволодів. От як ви вважаєте: може бути для обговорення така тема? Щоб перевести зобов'язання держави не на етап освітній, а на вік дитини? Умовно до шістнадцяти років, а в нас шість плюс одинадцять – якраз сімнадцять років.

Одним словом, я буду вважати, що ми з вами порадилися, і я сьогодні, виступаючи на сесії Конституційної Асамблеї, буду говорити, що широке коло передових освітян підтримують ці думки. Спасибі вам.

Василю Григоровичу, дякуємо вам. Чекаємо на ваш рушничок, бо маємо намір в журналі його надрукувати – хай його побачать освітяни, і бажаємо Вам успіхів у боротьбі за права освітян в Конституційній Асамблеї. Дуже Вам дякуємо!

Маю всіх ще раз поінформувати про таке: цього року склалася виняткова ситуація, на яку ми очікували вже два роки: відібрати з конкурсантів „Первоцвіту” авторів-героїв

Ольга ВИГОВСЬКА

„Нам приємно, що ти зусилля, які ми вже сьомий рік утілюємо в проєкті НАПН і журналу – „Педагоги-новатори в Україні”, відкривають широкому загалу ваш блискучий педагогічний досвід, шановні колеги”, – наголосив Василь Кремень, Президент НАПН України, голова Ради проєкту „Педагоги-новатори в Україні”.

сторінок Всеукраїнського проєкту НАПН і нашого журналу „Педагоги-новатори в Україні”, і от тільки в 2013 році результати III Всеукраїнського конкурсу для наставників обдарованої молоді „Первоцвіт” надали нам таку можливість: журі конкурсу „Первоцвіт” виявило двох таких претендентів, оргкомітет цього конкурсу звернувся до Ради проєкту „Педагоги-новатори в Україні” і особисто до Вас, *Василю Григоровичу*, як його голови, з проханням розглянути кандидатури директорів Луганського обласного ліцею та Заліщицької гімназії на предмет їх відповідності вимогам і критеріям Проєкту, а також відзначити їхню роботу як керівників закладів, які в цьогорічному конкурсі „Первоцвіт” отримали „Золоту” і „Бронзову” медалі XVI міжнародної виставки „Сучасна освіта – 2013”. За представленням Ради проєкту переможців III Всеукраїнського конкурсу для наставників обдарованої молоді „Первоцвіт” і одночасно сьогоднішніх претендентів на авторів-

героїв 9-ї сторінки проєкту „Педагоги-новатори в Україні” **Кольченко Ларису Миколаївну й Войчишин Олександрю Дмитрівну** нагороджено Грамотами НАПН України (див. фото).

Відтепер авторів-героїв усеукраїнського проєкту „Педагоги-новатори в Україні” – **15: 13** – дійсних і двоє претендентів!

Щоб стати автором-героєм Проєкту, треба кожному претенденту подолати декілька сходинок: перша – це широке знайомство уповноважених від Проєкту з роботою як самого претендента, так і очолюваного ним закладу. З представленою Ларисою Миколаївною на конкурс „Первоцвіт” роботою ознайомилися члени журі, експерти, керівник і члени Ради проєкту „Педагоги-новатори в Україні” й дійшли спільної думки: робота ліцею варта високої оцінки, а його директор може претендувати на звання автора-героя зазначеного проєкту. Конкурсну роботу відзначено „Золотою медаллю” XVI міжнародної виставки „Сучасна освіта – 2013”, грамотою НАПН України, тоді як сам претендент має пройти другу сходинку – громадську експертизу, якій передувє публічна презентація своєї діяльності. У нашому проєкті таку роль здійснюють автори-герої попередніх сторінок Проєкту на кшталт, як це робиться з нобелівськими лауреатами. Тож надаємо слово першому претенденту на звання автора-героя 9-ї сторінки проєкту „Педагоги-новатори в Україні” *Ларисі Миколаївні Кольченко* – знайомтеся!

В.Г. Кремень, голова ради Проєкту, нагороджує його претендентів й переможців III Всеукраїнського конкурсу „Первоцвіт”:
Грамота НАПН – Ларисі Кольченко

СИСТЕМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В ЛІЦЕЇ

Пропоную Вам переглянути разом зі мною коротку презентацію.

Сьогодні в ліцеї отримують освіту 230 учнів — представники всіх сільських районів та значної кількості міст Луганської області. Ліцей є оплотом українознавства на сході нашої країни, адже навчання ведеться державною мовою, у виховній та позакласній роботі педагоги дотримуються автентичних народних традицій. *Навчаються ліцеїсти з 8 по 11-й клас.*

Педагогічний колектив ліцею становить єдину команду, життєві орієнтири якої спрямовані на плекання майбутньої інтелігенції країни.

Велика увага приділяється створенню атмосфери культу знань, високої культури освітнього середовища, створенню та впровадженню авторської моделі учнівського самоврядування.

Командна підтримка з боку заступників директора Кононової Олени Олександрівни, Пархомець Ірини Юріївни, Скляррової Лариси Олександрівни, практичного психолога Швечікової Олесі Олександрівни, вчителів, вихователів та технічного персоналу ліцею допомагають зробити навчальний заклад одним із центрів поширення передового досвіду, апробації інноваційних педагогічних технологій.

За 20 років існування ліцею створено цілісну систему інноваційного розвитку:

розроблено авторську модель учнівського самоврядування — Раду менеджерів, засновано наукове ліцейське товариство „Нова генерація”, ефективно діє Клуб інтелектуальних ігор, дебатний клуб „Альтернатива”, розвивається турнірний рух завдяки проведенню Обласного конкурсу юних філологів, відкритого Луганського турніру юних фізиків, Обласного конкурсу юних політологів; викладаються спекурси „Політологія”, „Пізнай себе”, „Культурологія” за авторськими програмами педагогів ліцею; проводиться моніторинг навчання; у виховну систему впроваджено методику колективних творчих справ, заняття у Школі міжнародного етикету, у Школі лідерів; видаються газета „Ліцей про...” та журнал „Український ліцей”; проводиться дослідно-експериментальна робота за темами „Формування культурологічної та соціальної компетентності учнів” та „Соціалізація ліцеїстів через учнівське самоврядування”; матеріальна база постійно оновлюється та вдосконалюється сучасними інформаційними та технічними засобами навчання.

Лариса КОЛЬЧЕНКО

Директор
Луганського обласного ліцею

*Якщо Ви завітаєте до ліцею,
Вас здивує багато чого...
див. С.83*

**Ольга
ВИГОВСЬКА**

Коли експерт з ІОД НАПН України Наталія Оніщенко ознайомила мене з роботою Ліцею, то у відгуку лаконічно зазначила: „Оплот українознавства, високі результати, дуже гарна робота!”. Її оцінка – 100 балів, це максимальна кількість балів, які можна було отримати за конкурсні роботи. Коли я перечитувала цю роботу – скільки ініціатив, більш того уже здійснених, то подумалось: який директор може робити таке, хто може так самовіддано працювати й досягати таких значних результатів? Відповідь очевидна, коли дізнаєшся, що починала свою трудову діяльність пані Лариса піонервожатою „Молодої гвардії” та „Артеку”... Це ж славнозвісні школи гуртування лідерів-управлінців! На жаль, вона під час презентації про себе майже нічого й не розказала, а лише про ліцей, тоді як для нашого Проекту важливо, що саме ініціював, зробив, розробив,

впровадив, досяг наш автор-герой, педагог-новатор. Сподіваємося почути про це від другого нашого претендента. Другий претендент на звання автора-героя проекту „Педагоги новатори в Україні” **Олександра Дмитрівна Войчишин**. Відразу наголошу на особливості її конкурсної роботи – вона фактично єдина серед конкурсантів „Первоцвіту”, хто, окрім опису свого закладу, прописала себе за результатами своєї діяльності. Пані Олександра 24 роки в освіті, 17 років у тій же Заліщинській гімназії Тернопільської області, а останні 2 – її директор.

Ми сьогодні Олександрю Дмитрівну представляємо педагогічній громадськості як претендента на автора-героя 9-ї сторінки проекту „Педагоги-новатори в Україні”. Розкажіть, будь ласка, про себе та свою діяльність через результати роботи очолюваної Вами гімназії.

РІЗНОКОЛЬОРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ГІМНАЗІЇ

**Олександра
ВОЙЧИШИН**

Насправді багато проблем, які стоять перед нами, директорами-управлінцями, але, починаючи з себе, ми даємо приклад нашим педагогам, у якому на прямі рухатися і в якому на прямі працювати. Скажімо, якщо є актуальним питання інформатизації та інно-

ваційних технологій, так ми відразу підключаємо „Щоденик.ua”, проводимо Інтернет до практично кожного класу й до кожного кабінету із тим, щоб учителі мали можливість використовувати Інтернет-ресурси для підвищення ефективності навчання. Крім того, ми хочемо презентувати наш досвід, тож і презентуємо його на глобальному рівні. Це стосується насамперед нашої співпраці з Британською радою. Адже

ми залучаємо, заохочуємо наших дітей бути активними в житті, ми допомагаємо їм у цьому. І тому є такими успішними співпраця з Британською радою та проекти, у яких ми беремо участь. Це є „Шкільний репортаж”, який називається „BBC News School Report”. Крім того, флеш-моб, присвячений підтримці олімпійських ігор. Усе просто: не треба дуже багато готуватися до цього. Вистачає навіть мобільного телефону, щоб записати будь-який сюжет й одразу виставити, попередньо зареєструвавшись на відповідному сайті. Якщо далі говорити про нашу співпрацю з волонтерами, то я й сама була ініціатором співпраці з ними, і ці проекти були успішними. Ми одразу вигрвали гранти, і ці кошти витрачали на придбання навчальної літератури. Крім того, ми за купували комп’ютерну техніку для того, щоб створити (і ми створили) студію мас-медіа, де діти можуть не тільки робити записи радіопередач, монтувати відеосюжети й фільми, а й потім демонструвати їх для громадськості міста й країни. І ще минулого року ми домовилися про те, щоб ще один грант був виділений на створення клубу волонтерства. І такий клуб у нас діє. „Чисті береги” – це одна з акцій, яку проводять наші діти.

Є ще надзвичайно гарна акція, яка цього року започаткована нашими десятикласниками. Це соціальний проект „Подаруй дитині надію”. Ми хочемо, щоб наші діти були добрішими, були ввічливішими, розуміли ту біду, яка інколи може спіткати інших людей, які живуть поряд із нами. Разом із дітьми реабілітаційного центру наші учні самі проводять заняття для того, щоб їм допомогти, порадіти. Ці діти завжди є бажаними гостями на різних концертах, новорічних ранках. Намагаємося, щоб ці моральні вчинки стали для нас звичкою. Ми робимо для цього все можливе.

Крім того, я хочу ще наголосити на співпраці з батьківським комітетом. Запрошуючи людей, які відповідають за фізичне виховання, нам вдавалося проводити й олімпійські уроки,

й екологічні акції, куди залучалися чемпіони України. Це дітям подобається, заохочує до здорового способу життя. І ми буквально цими днями готуємо команду нашої гімназії, яка буде представляти Тернопільську область на Всеукраїнській акції на підтримку зимових олімпійських видів спорту, яка проводиться в Буковелі. Дуже популярним у нас є туристська студія „Джерела”. Одинадцять гімназистів склали заліки й отримали значок „Турист України”. Щороку ми проводимо підкорення Говерли – найвищої вершини України. Візитною картоккою нашого навчального закладу є зразковий художній ансамбль, який уже двічі підтверджував своє звання на конкурсі „Первоцвіт” (однойменна назва з конкурсом для наставників обдарованої молоді – ред.), тут і танцюють, і співають, і декламують, і неодноразово посідають призові місця на районних й обласних рівнях. Роботи, звичайно, непочатий край. Але ми кажемо так: *спочатку робимо те, що необхідно, а потім те, що можливо, а потім враз виходить неможливе*. Річ у тому, що минулий рік був рекордним і стосовно МАН. Наші діти посідають дуже багато призових місць. Мої заступники (вони тут) є одночасно і викладачами МАН. Цього року, як і минулого, у нас 19 призових місць. Це велике визнання, але це спільна робота як педагогів, так і дітей, і підтримка батьків, звичайно. Крім того, приємною подією в перших числах нового року стало підписання тристоронньої угоди з ДНПБ імені Василя Сухомлинського, редакцією журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” та гімназією, щоб мати таку інформаційну підтримку, аби діти наші й надалі могли працювати над своїми проектами, готуватися до конкурсу захисту науково-дослідницьких робіт. І цього року, і в 2012 ми взяли участь у конкурсі, який проводив Microsoft, „Партнерство у навчанні”. Наш заклад єдиний представляв Україну на глобальному форумі. Це можливість спілкуватися з лідерами колективів з

Шановний читачу!
Зі статтями пре-тендентів Ви маєте можливість детальніше ознайомитися далі, в цьому числі журналу (див. С. 82 і С. 95)

**Ольга
ВИГОВСЬКА**

усього світу, переймати той найкращий досвід, про який я говорю неодноразово. Звичайно, це для нас дуже престижно, але й відпові-

дально, тому що ми й далі братимемо участь у вебінарах.

Я дякую всім!

Шановні колеги! А зараз – громадська експертиза. Для її проведення я запрошую в центр нашої зали всіх дійсних героїв проекту „Педагоги новатори в Україні”: Івана Дмитровича Гончаренка, Олександра Миколайовича Остапчука, Івана Григоровича Осадчого,

Лілію Борисівну Донську, Олену Іванівну Чинок та голову Асоціації приватних закладів освіти Олену Миколаївну Мовчун.

Як я вже говорила, ми робимо на зразок того, як визначають нобелівських лауреатів. Всіх наших дійсних (ви ж знаєте, що тільки дійсні лауреати Нобелівської премії можуть висувати кандидатури щодо подальших Нобелівських лауреатів), визнаних педагогів-новаторів запрошую до короткого слова. Про що вони будуть говорити, ми зараз почуємо.

Шановні друзі!

Ви зараз маєте можливість дивитися на живих* (і слава Богу), здорових героїв педагогів-новаторів і бачити їх поруч, на банері, порівнювати, як вони змінилися, якими стали.

* На фото: О.Виговська привертає увагу присутніх до банера, де зображено героїв усіх сторінок проекту, поруч з яким Вони і стоять на цьому заході

Шановні друзі, любі колеги! Ми збереглися, тому що наша робота – це такий консервант, який дозволяє зберігати молодість, активність, рухливість і бажання щось змінювати на краще в цьому житті.

Я дуже люблю, коли поєднують одразу два поняття: поняття новаторства і розумний, класичний науковий консерватизм.

Шановні друзі, за часом нам не дозволено навіть дослухати до кінця історію про діяльність президента Академії, не кажучи вже навіть про людей, які сьогодні представляють свій досвід. Я хочу сказати, що телеграфний стиль не дає змоги проявити повну картину їхньої роботи, а вона, безумовно, значно багатша і значно продуктивніша. Якщо ми зараз маємо сказати, то пані Лариса і пані Олександра – це сміливці, оскільки очолюють такі прекрасні навчальні заклади і так багато ро-

**Лілія
ДОНСЬКА**

блять і для східного, і для західного регіону нашої України, це сміливці, бійці та люди-лідери. Оскільки ми говоримо зараз про вчителів-новаторів і директорів-новаторів, то нам би,

звичайно, хотілося б більше побачити саме цей бік роботи. Тому, пані Ларисо, дякую, пані Олександро, дякую. Усе ще попереду. Ви теж будете добре зберігатися (*сміх у залі*).

Ягерой п'ятої сторінки, присвяченої освітнім технологіям у сільських регіонах.

Зараз робити якусь експертну оцінку, мабуть, не буду. Чому? Ви мені пробаєте, але просто так зараз робити такий важливий висновок неможливо. Пам'ятаю, коли я був претендентом, так попередні експерти (а ви можете глянути, хто це були), народні вчителі Радянського Союзу, робили експертний висновок, і на його підставі я наблизився до цієї когорти, до цих постатей. Сьогодні це зробити дуже проблемно.

Експозиція матеріалів учасників конкурсу „Первоцвіт” на стенді журналу під час роботи виставки „Сучасна освіта в Україні – 2013”

Я взагалі кажу, що мені не подобається, коли вчитель не має що сказати стосовно своєї методики, прикривається результатами учнів, експерт прикривається результатами вчителів, начальник відділу освіти показує директорів, які успішні. Я хочу, щоб

успіх свій педагогічний, професійний показували автори, які є вчителями чи заступниками директорів шкіл і самі представляли технологію. Вчитель – педагогічні, управлінський – управлінські технології, що саме він зробив, саме він є автором, саме він є новатором, він має право представляти такі речі. Мені дуже приємно, що матеріали „Первоцвіту” стали значно вищого гатунку і цікавіше було працювати в цьому році, ніж у попередніх роках. То що я можу сказати? Ольга Іванівна завжди робить такий гарний посил і наперед дає чудові завдання. Вона на рік раніше привітала мене із захистом докторської дисертації, але з її легкої руки через рік я захистився. Тому я думаю, що в наших претендентів з часом, проблем не буде. Це моя думка. Дякую!

**Іван
ОСАДЧИЙ**

**Олена
ЧИНОК**

Зараз дійсно важко говорити про претендентів. Але хочу порадити: перша частина завжди презентаційна, навіть якщо ви до неї готувалися два тижні, або місяць, або ніч не спали — це все одно презентаційна частина. Коли вам буде потрібно надрукувати в на-

шому журналі ваш досвід, то це буде основна частина презентації вашої авторської ідеї. І тут я хочу погодитися з попередніми ораторами: ви маєте бути лідерами. Якщо у вас дуже гарні форми роботи, які ми сьогодні бачили, — волонтерські види співпраці з різними міжнародними організаціями, — це дуже добре. Але якщо це не вмонтовано в систему вашої школи, якщо воно є поруч або десь там, то це не ваша праця. Давайте заберемо міжнародну організацію, давайте заберемо якусь подію, для якої був потрібен

волонтерський рух. Що тоді залишиться? Тобто кожна школа і презентація кожної школи, на мій погляд, має бути на трьох рівнях. Перш за все — що я знаю, що я дам, які цінності я проповідую та які ідеї та принципи в моїй школі реалізуються. Аж на третьому рівні ми бачимо, як ці принципи дають результат. Ви пригадайте, що нам сказав пан Кремень? Він говорив про інноваційну діяльність, інноваційну свідомість, інноваційні принципи. Зараз ми всі згадаємо і ми всі скажемо: проекти, проекти, проекти. Хтось скаже соціальні проекти, хтось скаже ідеологічні проекти, хтось скаже ще й правові проекти. Але це форма. А як ця форма перейшла в зміст, у внутрішній світ людини — нам про це треба говорити. Тому я хочу порадити друкувати свої досягнення в журналах і у своїх описах показати, як ми все ж таки формуємо дитину XXI століття.

Учора мені онука під час прогулянки запропонувала упасти на сніг, довго з'ясовувала, чи він білий, чи ні, а повернувшись додому радісно зауважила: „Я сьогодні дізналася, що я філософська людина. Бо я сьогодні вперше відкрила для себе, що за кожною людиною на снігу залишається ангел”. Я потім не спала і теж його побачила. А перед сном онука показувала мені, як вона маленькими своїми пальчиками може ліпити на планшеті, не із солоного тіста, як ми навчаємо. Тобто ми маємо випереджати час. І я бажаю, щоб ви всі ідеї випереджали!

Мені дуже приємно бути сьогодні в цій аудиторії. І я хочу сказати пані Олександрі і пані Ларисі велике спасибі за те, що ви є, за те, що ви працюєте, за те, що ви є таким взірцем для багатьох. І оскільки я одна із тих небгатьох, хто представляє приватну освіту сьогодні в цій залі, хочу сказати, що ми рівняємося на вас. Колись вважали, що найкращі жінки, з якими треба одружуватися, – це жінки з периферії. І я можу сказати, що найкращі вчителі – це ті, які з периферії. Але, безумовно, цей досвід, цей обмін досвідом дуже важли-

вий для нас. Ми говорили сьогодні про те, що дитиноцентризм – це те, від чого ми повинні відштовхуватися, від чого ми повинні рухатися. Я думаю, що і проектна робота, й інноваційна робота, і профробота – це все разом дає нам можливість зрозуміти, як нам працювати далі. Тому *я дуже дякую Ользі Іванівні за таку нагоду бути сьогодні тут і хочу побажати учасникам отримати найвищі нагороди!*

**Олена
МОВЧУН**

Шановні колеги! Відомо, що давній філософ один ходив із ліхтарем по вулицях і весь час говорив, що він хоче побачити людину, але ніхто не міг зрозуміти, що в слові „Людина” буква велика. Я хочу зробити порівняння. Наша Ольга Іванівна теж як той філософ із ліхтариком (правда вона не ходить дуже далеко, по містах – ми самі до неї приїжджаємо) і шукає вчителя. Не просто вчителя, а Вчителя з великої літери. Скажу вам, відшукати складно, адже потрібні вчителі з нестандартним мисленням, щоб це були люди, які б показали свою родзинку. Але робота йде. Головне – підтримувати належний рівень. По-перше, коли йде презентація, ви маєте знати, що вона має бути вибуховою. Тобто ми не повинні сидіти й дивитися, скільки вчителів у школі, скільки учнів, де розміщена школа. Це має бути вибух. Статистичні

дані – це інформація для візитки, а презентувати на загал треба щось дуже емоційне, навіть феєричне. Разом із тим ви робите дуже багато гарних справ. Усе це буденні справи. Скажімо, великої новинки ми не побачили, але те, що ви показали – велика праця, вона дає свій результат. Єдине, що потрібно цій праці надати якогось емоційного вибуху. Хотілося б, щоб у момент вашого виступу в усіх, хто знаходиться в залі, були великі очі від здивування, а не такі, як у мене зараз – маленькі. Ось таке побажання. А взагалі те, що ви робите – це гарні речі. Ми бажаємо вам успіху. І хочу зазначити, що не зважаючи на будь-яку критику, ми маємо йти уперед, тому що ми вчителі.

**Олександр
ОСТАПЧУК**

**Ольга
ВИГОВСЬКА**

Я дякую всім авторам-героям проекту „Педагоги-новатори в Україні”. Тільки я не зрозуміла, чи вони приймають до нашого колективу двох претендентів, чи ні? (Із залу: „Як претендентів приймаємо!”)

Дякую! Тож наші претенденти на звання автора-героя 9-ї сторінки проекту „Педагоги-новатори в Україні” отримали нагороди Академії фактично авансом. Але ж і Академія, й наші автори-герої Проекту вірять у заявлених сьогодні претендентів! Тож виправдайте цю високу довіру. Алгоритм подальших дій може бути таким: спочатку підготувати публікації до нашого журналу*, дочекатися відгуків, глибше осмислити, а потім і поширити свій досвід —

* З ними знайомтеся в цьому числі журналу на С. 82 і С. 95

так поступово й дозріємо до „вершини”!

Вітаю наших претендентів — вони з допомогою авторів-героїв Проекту піднялися сьогодні ще на одну сходинку в своєму професійному зростанні!

Я хочу надати слово Єшке Олександр Миколайовичу, видавцю всіх робіт педагога-новатора Палтишева Миколи Миколайовича, героя 2-ї сторінки нашого Проекту. Ви знаєте, що це народний учитель ще СРСР, і ви знаєте, яке значення мала його праця ще за радянських часів. Настільки сучасна його робота і настільки ж сучасні його рекомендації і поради сьогодні. Олександр Миколайович скаже про нього й від нього слово.

Я не только друг Николая Николаевича, но сам учитель физики. В 1992 году мы создали творческий союз.

**Олександр
ЄШКЕ**

И вот я при творческом союзе создал такой центр „Магистер С”, который издавал учебные пособия наших авторов, учителей и педагогов-новаторов. Ну, это уже потом, вы знаете, он вот такую монографию издал. Одна из первых работ Николая Николаевича — это „Педагогическая гармония”. Вот это его книга. Я сейчас их подарю вам от имени Николая Николаевича. А последняя работа его... Вы знаете, летом он был в са-

натории и я к нему приехал. И мы долго с ним разговаривали о понимании, вообще обо всем. У нас вышла вот такая книга — это „Педагогика понимания”, это философия, это психология. И мы решали: что это в нашем понимании такое? И вот мы издали такую книгу. А к этим подаркам я еще добавлю... Оказывается, у меня в авторах есть еще и Анна Стефановна Сазоненко. Когда дочка моя училась в Украинском гуманитарном лицее, мы сделали такое вот издание „Крок до успіху”. Я тоже вам ее дарю. Эти книги в эпоху информационных технологий можно читать на электронных книжных полках. Если вы в поисковике забудете „Палтышев Николай”, там есть его

книги. Я бы хотел сказать: вот я посмотрел страницу Николая Николаевича, там написано, что у него четыре книги. Я лично издал пять его книг. А у него еще три есть.

Ольга Виговська: Александр Николаевич, откуда нам знать, что у вас есть: присылайте к нам в журнал такую информацию, чтобы мы знали и могли

Спасибо большое Николаю Николаевичу. Здоровья ему! Спасибо Вам, Александр Николаевич.

Шановні колеги, зважте ось на що: вас, таку солідну аудиторію, ми збираємо тільки один раз на рік. Я б хотіла, щоб всі побачили, що наш проект не стоїть на місці, а розвивається. Й наші автори-герої так само: вони продукують нове й ще новіше. І сьогодні пропоную вам послухати на-

другим розказать. Давайте общаться через наш журнал! Тогда наши читатели-колеги будут также обо всем проинформированы.

Олександр Єшке: Обязательно. В вашем журнале будет и ссылка на книжную полку по этой книге и по другим книгам. Поэтому я вас еще раз поздравляю и дарю вот эти книги.

шого новатора з шостої сторінки **Івана Дмитровича Гончаренка**, який продемонструє те, чого не знати не можна, бо це є в Україні й воно може працювати на Вас і Вашу школу. Тому Іван Дмитрович зараз вас проінформує сам, що він робить, що можна робити без грошей за умови, якщо ти фахівець і вмієш багато що робити власними руками, розумом. І я запрошую до слова Вас, Іване Дмитровичу.

Ольга ВИГОВСЬКА

ПЕДАГОГІЧНІ ДРІБНИЦІ: без чого можна й обійтись

Доброго всім дня! Зараз я пропоную вам педагогічні дрібниці, тобто те, без чого в школі можна й обійтись. Але подивіться, з чого ми їх робимо і як вони нам допомагають.

Те, що ви бачите, **це вугільний фільтр**. Це фільтр, який очищує повітря. Знаєте, коли ми навчалися в школі, були протигазы. *Це практично протигаз, зроблений для всього класу*. Коли ми його розробляли, дехто запитував, яким чином ви дізнаєтеся, очищується повітря чи ні? Коли ми його

увімкнули, то через 10 хвилин було все зрозуміло: це повітря, яким хочеться дихати.

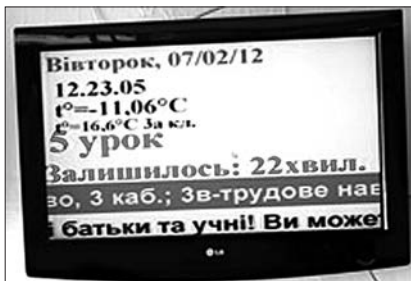
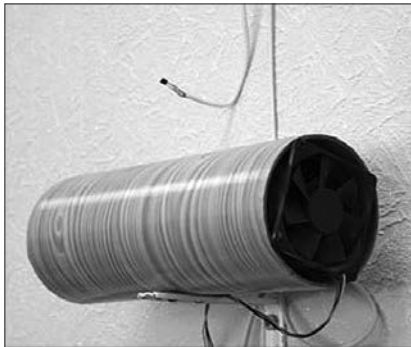
Ми продовжуємо цю роботу більше ніж півтора року. Зараз у нас більшість класів, у яких уже стоять такі фільтри. Керується система комп'ютером. **По класах і на вулиці в нас стоять електронні термометри**. Коли батьки заходять на сайт школи, на свій класний Інтернет-

Іван ГОНЧАРЕНКО

Директор Полтавської гімназії №13, Заслужений працівник освіти України, автор-герой проекту „Педагогічно-новатори в Україні”

Програмні і технічні засоби, розроблені і виготовлені Іваном Дмитровичем

журнал, вони бачать, яка температура в їх класі в даний час. Це дає змогу одягнути дитину так, як вони вважають за потрібне, адже температура буває і 14 і 23 градуси. Зрозуміло, різниця суттєва.

П'ятий рік ми використовуємо **нічне кварцування класів**. Що це дає? У класах, де є кварцові лампи, а ми за п'ять з половиною років їх установили вже практично по всій школі, зменшується захворюваність у шість з половиною разів. І тому в нас немає потреби закривати школу на карантин. Тобто ці дві системи керуються комп'ютерною системою, яка в нічний час очищує повітря. Причому це коштує копійки. Комп'ютерні програми для них я написав сам...

Їдальня. На сайті школи щодня розміщується меню. Так що можна подивитися навіть ціни. Це наш експеримент, але ми його ще не завершили. Виявляється, **дітей годувати — це складне завдання**, і якщо хочеш покращити харчування, під-

німається санстанція й інші органи. Не так просто, виявляється, їх нормально годувати.

Велике значення ми надаємо **вивченню іноземних мов** і всі тексти, за якими ми навчаємося, обов'язково записані в цифровому варіанті і причому з носіями мови. Все це є в Інтернеті: вдома, якщо щось забув, як вимовляється, будь ласка: і французька, й англійська, і німецька. На сайті можна подивитися, як учні володіють трьома мовами, тобто англійською, французькою, німецькою одночасно.

Коли ви подивитися на цих дітей, то ви бачите, вони сидять не так, як звичайно сидять діти. Вони ручки ось так тримають (руки не перехрещені, відкриті). Це й інші моменти дозволяють досить швидко вивчати іноземні мови, фізику, математику і т. д.

Цього року розпочали вивчати й польську мову.

Зайдіть на сайт школи: <http://27.57.103.24/> — і там побачите, як за 10 днів навчитися говорити чотирма мовами.

Сьогодні я не ставив собі за мету розказувати, як це робиться. Нема нічого складного. Ніхто нічого такого не застосовує, ніяких надзвичайних психотехнік, ми використовуємо ті досягнення психології, які всім відомі.

Є багато речей, які психологи знають, але не враховують. Коли я приїхав з Росії, де працював начальником управління освітою, то був

призначений у нашу школу в 1998 році. Мені потрібно було заступникам пояснити, чим же ми будемо займатися. Я сказав: виберіть кілька класів. Я там проведу тести, й ви подивитеся, що з того вийде. Вибрали чотири класи. Провели тести на запам'ятовування певної інформації. Прочитав її учням один раз, і попросив запам'ятати в звичайній позі зі згорнутими руками. Вдруге — із розімкненими. Потрібно було написати, що запам'ятали. Вони написали, ми проаналізували — виявилось, що в другому випадку в чотири рази дитина запам'ятовує інформації більше, ніж в першому. Ви легко зможете відтворити це. Ваші психологи знають, як перевірити запам'ятовування оперативної інформації, і зроблять це. Це дуже просто. І я повинен сказати, що ті технології, які ми використовуємо, діють. У нас є прекрасна технологія реабілітації. Вона вже перевірена в Росії і в Україні, працює досить непогано. Ми обираємо тридцять учнів з усіх класів саме таких, які взагалі, на думку вчителів, ні на що не здатні, і з ними працюємо. Із них виходять, як правило, три медалісти, дві невдачі, а решта звичайні діти.

БЕЗКОШТОВНА ГАРЯЧА ВОДА В ШКОЛІ — ЦЕ ПРОСТО

Я вже розповів вище про педагогічні „дрібниці” Полтавської гімназії №13.

Є в школі *інформаційна система*, яка працює ще з 1998 року. На перервах діти та вчителі отримують певну інформацію. Наприклад, що сьогодні вівторок, яка температура на вулиці, яка температура в приміщенні, скільки залишилося до кінця уроку чи перерви. І там йде рухомий рядок із розкладом. Можна бачити коридор, у якому кожен день ми робимо зарядку. Причому зарядку не звичайну, знаєте, як колись у радянські часи виходив фізрук і робили зарядку. У нас цього нема. У нас все це записано на інформаційних системах. Діти приходять у певний час і виконують вправи. Кожен день — нові вправи. Відеокамера фіксує все. У нас є цілодобовий запис. І тому ми можемо проаналізувати, хто як робив зарядку і коли робив.

Я написав програму, яка допомагає вирішити проблему молодшої школи. Ви знаєте, що в першому класі урок триває 35 хвилин, а в другому — четвертому класах — 40, а як це забезпечити? У нас *кожен клас має свої дзвінки*.

Русалка з підсвіткою. Вона заступник директора поїхала в одну з московських шкіл і я запитую: „Як там школа?” Вона каже: „Ви знаєте, дуже шикарна школа. Там навіть є фонтан”. Я говорю: „Заради Бога, ми теж зробимо фонтан”. І зробили фонтан з підсвіткою, причому такий фонтан, який вмикається тільки тоді, коли хто-небудь до нього підходить. Якщо нема нікого, він вимикається.

Я не знаю, як ви, директори, встигаєте все, може, ви — інші, але я, як нормальна людина, не встигаю всього робити. І зрозуміло, коли бачу, що не встигаю, починаю писати комп'ютерну програму. Таким чином я написав **аналіз уроку**, програму, яку ми використовуємо давно. Зараз ви бачите розподіл навантаження, це те, що дозволяє без помилок, так, щоб потім економісти не креслили направо й наліво, отримувати наказ про тарифікацію всієї школи. Мною написано також багато програм для міста, у даному випадку це програма „Кадри”. Там занесені по 150 різних параметрах дані на кожного вчителя.

Дуже багато ми використовуємо Інтернет у навчанні. На сайті ми вітаємо всіх призерів. До речі, ми минулого року набрали найбільше балів на обласній олімпіаді серед шкіл Полтавщини. І цього року теж багато призових місць: 51 переможець міських олімпіад і 23 обласних. Це найбільше серед шкіл міста.

Тепер трошки про програму „**Розклад уроків**”. Вона відрізняється від всіх інших програм. Знаєте чим? Тим, що вона відкриває замки, вмикає світло і подає розклад в Інтернеті. Якщо заступники директора щось міняють у розкладі, то в Інтернеті відразу відображається інформація. І учитель, і учень завжди знають про всі зміни в розкладі. Не потрібно бігати і за ключами від навчальних кабінетів. Раніше була така ситуація, ▶

що десь немає ключа від якогось кабінету. Щоб цього не було, якщо в кабінеті за розкладом є урок, то за три хвилини до початку уроку кабінет автоматично відчиняється. Якщо нема, він не відчиняється. І коли перша людина заходить, світло вмикається. І після закінчення уроку вимикається один ряд ламп з метою економії електроенергії. На перерві такого освітлення достатньо.

Я от слухав і в минулому році, і в позаминулому, коли проводилися конкурси „Первоцвіт”, як плачуться директори сільських шкіл, що в них мало комп’ютерів. Так я кажу: у вас же є мобільні телефони в усіх. У нас є **сайт написаний для мобільних телефонів**, причому він не один, є для мобільників, які дуже старі. Ось ви бачите прилад такий, через нього завжди можна подивитися розклад уроків і всі домашні завдання для будь-якого класу.

З 2000 року ми використовуємо **домашні завдання через Інтернет**. Що це дає? Справа в тому, що коли через Інтернет, комп’ютер сам вибирає випадковим чином варіанти. Ми вводим туди певну кількість завдань із даної теми, а комп’ютер за допомогою випадкових чисел вибирає з даної теми кожній дитині певну, вчителем задану кількість варіантів. І як тільки дитина відповідає, він миттєво оцінює. І миттєво заносить до **класного електронного журналу**, який був розроблений мною і вже працює багато років. А ось програма, яка дозволяє дуже багато всього робити, надрукувати іншою мовою, надрукувати навіть фонетичний текст, абсолютно все й – оцінити роботу. Причому для цієї програми мною навіть написаний спеціалізований графічний редактор. Чому? Тому що, як правило, немає в графічних редакторах координатних осей. Ось показано, як їх створювати. Це приклад, ми на ньому не будемо зупинятися.

Коли карантин, ми проводимо **уроки через Інтернет**. Тобто записана розповідь учителя у варіанті потокового відео. Що це значить? Це значить, що якщо кілька людей зайшло на сайт, вони не чекають, коли воно завантажиться. Воно одразу спрацьовує.

Про „Щоденник.ua”. У нас він є, але наш щоденник працює досить давно, і ми від нього не відмовилися, **ми користуємося своїми Інтернет-щоденниками та журналами, робимо домашні завдання**. Є розділ для учнів, тобто де разом всі сторінки можна подивитися швидко. Для вчителя вхід за паролем. І, крім того, **цей журнал я називаю „антикорупційним”**. Тому що неможливо змінити завтра щось те, що ти вніс сьогодні. І ми не використовуємо поняття бази даних, тому що їх легко зруйнувати. Цей журнал зруйнувати неможливо. Його ніхто його не зруйнував за дуже багато років.

Коли я їх показую, дивуються: „Звідки гроші?” Справа в тому, що ми вирішуємо серйозні питання нестандартними методами, що здешевлює вирішення проблеми в сотні або десятки разів.

Установку, про яку я хочу розповісти зараз, можна використати як у міських, так і в сільських школах. Вона дозволяє **забезпечити безкоштовною гарячою водою школу**. Установки промислового виробництва досить дорогі, а тому мною була розроблена і реалізована досить дешева установка отримання гарячої води за рахунок сонячної енергії. Вона управляється комп’ютерною системою, яка розроблена мною. Для неї я ж і написав програмне забезпечення. Собівартість усієї системи близько 3000 грн.

Як нагрівальні елементи використовуються дві алюмінієві опалювальні батареї, розташовані на даху школи і пофарбовані тричі чорною фарбою та поміщені в два закриті склом дерев’яні ящики. За допомогою 2 труб батареї приєднані до ємності для збереження гарячої води, яка трубами з’єднана з шкільною водопровідною системою. Температура води в ємності вимірюється електронним термометром, що з’єднаний провідником з комп’ютером. У залежності від температури води в ємності комп’ютерна система формує різні команди. Наприклад, подати гарячу воду на кухню шкільної їдальні для миття посуду або в школу для миття рук учнями тощо. Якщо тем-

пература води зменшується до 35°C, подача води з установки припиняється та починається подача гарячої води з міської мережі, якщо вона є, а якщо немає, то подається гаряча вода з електричного водонагрівача, який теж встановлено на кухні.

Працівники ідальні просто користуються гарячою водою, навіть не знаючи звідки вона надходить. На трубі подачі гарячої води від сонячної установки встановлено лічильник, який відраховує, скільки подано безкоштовної гарячої води.

У школі є власний Інтернет та кабельне телебачення, кілька цифрових інформаційних систем тощо. Є й радіо. На сьогодні мною розроблена нова комп'ютеризована радіосистема. Її собівартість буде гривень 150, і абсолютно нові можливості. Але про це я розповім пізніше.

Ольга Виговська: Іване Дмитровичу, цього року, здається місяць тому, у вас був від Президента України представник. І коли він прийшов і ознайомився з тим, що ми зараз почули, то які були в нього враження?

Іван Гончаренко: Він був широким здивований результатами...

Ольга Виговська: А освітянське начальство міста Полтави запевнило, що будуть впроваджувати досвід Івана Дмитровича. Шановні колеги, вважаю, що ви якраз ті, хто має впроваджувати отакий досвід на користь собі й державі.

Іване Дмитровичу, дякуємо Вам!

Ольга ВИГОВСЬКА

Шановні Колеги, учасники конкурсу „Первоцвіт” й гості, Всеукраїнський проект НАПН і нашого журналу „Педагоги-новатори в Україні” завершив свою роботу. Дякую всім і запрошую всіх, присутніх в залі та наших читачів, ставати учасниками, авторами його наступних сторінок!

Ольга Виговская, Алексей Виговский, Татьяна Голещкая

„Педагоги-новаторы в Украине”: динамика работы Всеукраинского проекта.

Аналитический обзор

Цель этой статьи напомнить нашему читателю о проекте „Педагоги-новаторы в Украине”, который в образовательном пространстве существует на общественных началах уже 7 лет. Продемонстрировать читателю, что Проект не стоит на месте: он развивается, находится в постоянном поиске новых авторов-героев проекта, форм его работы, в поле его зрения как проблема распространения опыта новаторов, так и проблема его внедрения. Ознакомить с процедурой отбора претендентов, общественной экспертизой их задела и признания (или не признания) их самих как авторов-героев проекта „Педагоги-новаторы в Украине”.

Аналитический обзор презентует инновационный опыт двух директоров гимназии и лицея, которые в этом году стали претендентами 9-й страницы Всеукраинского проекта НАПН и журнала – „Педагоги-новаторы в Украине”. Новая страница Проекта открыта 25 февраля 2013 года во время работы XVI Международной выставки „Современное образование – 2013” при участии ученых НАПН, педагогов, руководителей МОНУ и учебных заведений, авторов-героев предыдущих страниц Проекта.

Знакомьтесь с претендентами новой 9-й страницы Проекта!

Ключевые слова: новаторы, проект, процедура отбора претендентов, общественная экспертиза, инновационный опыт.

Olga Vygovskaya, Alex Vygovskiy, Tatyana Godetskaya

„Teachers-Innovators in Ukraine”: dynamics of work of the All-Ukrainian project. Analytical review

This article aims at reminding the readers of the “Teachers-Innovators in Ukraine” project, which has existed on a volunteer basis in the educational space for 7 years. The Project is not static: it is developing in the constant search for new authors – participants of the Project, and new forms of work. The Project focuses both on the dissemination and the implementation of the innovators’ experience. The article sets forth the procedure for selection of candidates and the public expert evaluation of their actions and recognition (or non-recognition) as the participants of the Project “Teachers-Innovators in Ukraine”.

The analytical review presents the innovative experience of two headmasters from a gymnasium and a lyceum, this year’s candidates for Page 9 of the All-Ukrainian Project of NAPS and the magazine Teachers-Innovators in Ukraine. The Project has opened a new page on February 25, 2013 during the 16th International Exhibition “Contemporary Education – 2013” in the presence of scientists from the NAPS, teachers, senior administrators from the Ukrainian Ministry of Education and educational institutions, and the former participants of the Project pages.

Meet the candidates for Page 9 of the Project!
Key Words: innovators, project, candidate selection procedure, public expert evaluation, innovative experience.